

NÄKÖALA TŠEKKIIN

Suomi–Tšekki-seura ry:n julkaisu

1/2006

SUOMI—TŠEKKI- SEURA RY

Rapakivenkuja 3, 00710 HELSINKI

Puh. ja fax: (09) 389 5339, 050-5622536

Kotisivut:

www.suomi-tsekki-seura.fi

Sähköposti:

info@suomi-tsekki-seura.fi

Seuran tilinumero:

Nordea 132330-109472

Jäsenmaksu vuonna 2006:

15 euroa

NÄKÖALA TŠEKKIIN

Näköala Tšekkiin on Suomi—Tšekki-seura ry:n virallinen jäsenlehti. Lehti ilmestyy 1-2 kertaa vuodessa ja se postitetaan kaikille seuran jäsenille ja yhteistyökumppaneille.

Julkaisija: Suomi—Tšekki-seura ry

Vastaava toimittaja:

Jari Aula

jari.aula@yle.fi

Lehden toimituskunta:

Jari Aula, Leo Bessonoff, Heikki Larmola ja Sirpa Seppälä

Etukannen kuva: Ruttopylväs Třebonin vanhan-
kaupungin torilla

Takakannen kuva: Třebonin vanhaakaupunkia

Lehteen kirjoittaneet vastaavat kukin omista kirjoituksistaan.

Tšekin tasavalta on avustanut tämän lehden tekemistä.

Etu- ja takakannen kuvat: Pasi Murtolahti

ISSN: 1459-420X

Painopaikka: Näkövammaisten Keskusliitto ry:n kirjapaino, Helsinki 2006

SISÄLLYS:

Puheenjohtajan palsta

Blanka Lemmetyinen s. 1

Karel Čapek ja Eurooppa

Jari Aula s. 2

Apostrof – festivaaleilla

Jenni Kokkomäki et al. s. 5

Luontosanakirjaa laatimassa

Václav Chvátal s. 7

Nukketeatterin Barokkiooppera

Blanka Lemmetyinen s. 8

Maxim Velčovský tunnettu mies

Pirkko Järvinen s. 9

Arkkitehtikilpailu uudesta kansalliskirjastosta

Jari Aula s. 10

Lastenopperaa

Erkki Pullinen s. 10

Praha– kasvissyöjän paratiisi

Sirpa Seppälä s. 11

Tšekin kielen opiskelu kiinnostaa

Sirpa Seppälä s. 15

Miss Maailma 2006

Leo Bessonoff s. 15

Tšekin vaalit eivät ratkaisseet mitään

Heikki Larmola s. 16

Kommunismi matkailunähtävyytenä

Sirpa Seppälä s. 20

Ing. Vladimír Kotzy

Tšekin uusi suurlähettiläs Vladimír Kotzy (s. 1941), koulutukseltaan ekonomi, on toiminut aiemmin mm. matkatoimisto ČEDOK:in johtajana ja Kanadan suurlähettiläänä (1998 – 2004).

Puheenjohtajan palsta

Suomi - Tšekki-seuran uutena puheenjohtajana tervehdin teitä kaikkia seuran jäseniä ja lehtemme lukijoita. Tämän vuoden maaliskuussa pidettiin seuran vuosikokous uusien sääntöjen mukaisesti. Kokouksessa valittiin seuralle uusi hallitus ja sen keskuudesta puheenjohtaja. Seuran aiempi puheenjohtaja **Erkki Veräjänkorva** ilmoitti, että hän ei ollut enää käytettävissä seuraavalle kaudelle.

Haluan tässä yhteydessä kiittää edeltäjäni Erkkiä hänen ansiokkaasta työstään seuramme hyväksi. Yritän omalta osaltani jatkaa tätä työtä ja kehittää seuran toimintaa eteenpäin.

Tarkoituksenani on ylläpitää ja kehittää seuramme suhteita Tšekin Helsingin suurlähetystöön, Tšekissä toimivaan vastaavaan ystävyysseuraan ja ennen kaikkea aktivoida jäsenkuntamme osallistumaan seuran toimintaan ja sen järjestämiin tai ilmoittamiin tilaisuuksiin. Toukokuussa seuran hallituksen jäsenet kävivät tapaamassa uutta Suomessa toimivaa Tšekin suurlähettilästä, joka oli saapunut maahan huhtikuussa. Seuran johto kutsuttiin myös suurlähettilään virkaanastumisen yhteydessä järjestettyyn cocktail-tilaisuuteen. Suurlähetystö järjestää vuoden aikana lukuisia kulttuuritapahtumia, joihin myös seuramme jäsenet ovat tervetulleita. Tällaisista tapahtumis-

ta pyritään aina tiedottamaan parhaalla mahdollisella tavalla. Käytössämme ovat Suomi - Tšekki-seuran internet-sivut, joiden välityksellä voidaan nopeasti ilmoittaa tulevista tapahtumista. Myös seuran lehden ja jäsenkirjeiden kautta tiedotetaan jäsenistöllemme seuran toiminnasta ja tilaisuuksista, joihin toivomme aktiivista osallistumista.

Seuramme toimintasuunnitelmassa on mm. suhteiden kehittäminen Tšekin tasavallassa toimivan Pohjola-seuran (Severská společnost) ja sen Suomi-jaksojen kanssa. Viimeksi tämän seuran ja meidän seuramme edustajat tapasivat Prahassa keväällä 2000. Seuramme hallitus ehdotti Pohjola-seuran puheenjohtajalle tapaamista Suomessa. Ehdotukseen vastattiin myönteisesti ja tapaaminen toteutui syksyllä.

Muista seuran tapahtumista mainittakoon ainakin perinteinen osallistuminen Matka-messuille tammikuussa. Ensi vuonnakin on tarkoitus esittää Tšekin tasavaltaa ja Suomi - Tšekki-seuraa messuvierailijoille. Jäsenmatkaa Tšekkiin ei ole onnistuttu viime vuosina toteuttamaan, sillä matkalle lähtijöitä ei ole löytynyt tarpeeksi. Parhaillaan selvitetään mahdollisuuksia järjestää teemamatkoja, jotka suuntautuisivat Prahan lisäksi myös muihin kohteisiin, ja olisivat näin monipuolisempia ja mielenkiintoisem-

pia. Tästä tiedotetaan tarkemmin jäsenkirjeessä keväällä.

Erikoismaininnan ansaitsevat seuran järjestämät tšekin kielen kurssit. Mielenkiintoa ja oppilaita on riittänyt sekä alkeis- että jatkokursseille jo kahden vuoden ajan. Tämä on ollut hyvin tärkeä ja näkyvä osa seuramme toimintaa.

Lopuksi haluan vakuuttaa, että aion tehdä parhaani seuran toiminnan kehittämiseksi ja saada jäseniämme mukaan aktiivisempaan toimintaan. Silloin on ensisijaisen tärkeää, että tieto kulkee. Siksi on tarkoitus mm. kerätä jäsenten sähköpostiosoitteet, jotta voisimme käyttää tätä nykyajan tiedonvälityksen muotoa tehokkaampaan tiedottamiseen seuran asioista - ainakin niille, joilla sähköposti on. Seuratkaa myös kotisivujamme www.suomi-tsekkiseura.fi. Esitäkää ajatuksianne ja toivomuksianne. Tulkaa vuosikokoukseen ja muihin tilaisuuksiin tapaamaan Tšekin tasavallan ystäviä. Kehitetään seuran toimintaa yhdessä!

Blanka Lemmetyinen

Ilmoita sähköpostiosoitteesi seuran osoitteeseen:
info@suomi-tsekkiseura.fi

KAREL ČAPEK JA EUROOPPA

Eurooppalainen puheenvuoro 21.11.2005

Karel Čapek ei ollut pelkääjän maailmankuulu kirjailija, vaan myös loistava journalisti. Hänen yhteiskunnallis-poliittista tematiikkaa sisältävät lehtikirjoituksensa, joita on koottu parisen vuotta sitten ilmestyneeseen, **Ivan Klíman** toimittamaan kirjaan ”Karel Čapek – demokratiasta, journalismista ja tšekkiläisestä yhteiskunnasta”, tutustuttavat lukijansa, paitsi vähemmän tunnettuun Čapekin kirjalliseen tuotantoon, myös sotien välisen ajan Tšekkoslovakian ongelmiin. Meitä saattaa ällistyttää se, että monet, nykyisin kommunismin seurauksena pidetyt ilmiöt, olivat sekä poliitikojen että kulttuuripiirien tiedostamia jo Tšekkoslovakian ensimmäisen tasavallan aikana. Čapekin kielelle tyypilliset piirteet, kuten nokkeluus, helppolukuisuus ja kepeys, samoin Čapekin kyky kuvata selkeästi sitä, mikä on jäänyt pimentoon, ovat olleet tšekkien yhteiskunnallisen tietoisuuden innoituksen lähteinä. Hän höysti näkemysään relativistisella lähestymistavalla, ja vältti kaikkia kategorisia ja siten yksinkertaistavia käsityksiä yhteiskunnasta. Aivan erityisesti Čapek karsasti parlamentaarista demokratiaa uhkaavia vallankumouksellisia ajatuk-

sia. Hän vastusti nationalistisia suuntauksia oman kansan paremmuudesta ja pyrkimyksiä jättää huomiotta muiden kansojen vaatimuksia. Jo 20-luvun alusta lähtien demokraattismielistä tšekkiläisälymistä oli kokoonnutunut perjantaisin Čapekin taloon, jossa toisinaan kävi myös maan silloinen presidentti **Masaryk**. Siksi Čapekia pidettiinkin valtaapitävien tahojen äänitorvena.

Meitä halventavat parlamenttimme kunniattomuus ja puolueiden keskinäinen kähmintä, jota tapahtuu jopa valtion kannalta välttämättömissä asioissa. Meitä halventaa parlamentaarinen järjestelmä, jossa ilman epähienoa ja etuoikeutettua enemmistöä ei pystytty puolustamaan menestyksellä valtiollisia välttämättömyyksiä. Meitä halventaa ja masentaa poliittisen keskustelun alhaisuus. Kaikki, mikä menee kotoisten intressien ulkopuolelle, on politiikan edusmiehille yhtä samantekevää kuin maalaismökin asukille on lentäminen. Meitä halventaa se itsestäänselvyys, jona politiikan teeskentelijät pitävät sitä tosi-seikkaa, että maa on luovutettu poliittisten puolueiden hy-

väksikäytettäväksi. Meitä halventaa niiden lukuisten poliittikkojen taso, joista puolueet ovat tehneet kansan asioiden valtiaita. Meitä halventavat politiikan muoto ja henki, jotka hallitsevat likaisten kompromissien avulla tehtäviä häikäilemättömiä intressejä.

Näitä lauseita ei ole kirjoittanut kukaan 2000-luvun poliittinen kommentaattori, vaan kuuluisa tšekkiläinen kirjailija Karel Čapek jo 70 vuotta sitten. Čapek ei syytä aikansa epäkohdista demokraattista järjestelmää, vaan muistuttaa jokaisen yhteiskunnan olevan riippuvainen ihmisistä kaikkine vikoineen ja arvoasetelmineen. Klíman kirjaan valitut lehtikirjoitukset ja esseet ovat ajatuksellisesti kiinnostusta herättäviä ja vielä tänäkin päivänä ajankohtaisia. Karel Čapek kirjoittaa mm. Euroopasta ”Život”-lehdessä kesäkuussa 1934 seuraavasti:

Tarkastelkaamme tämänpäiväistä Eurooppaa ja sen tilannetta. Lyhyesti voimme todeta seuraavaa:

1) Euroopassa on kasvamassa taloudellinen ja poliittinen nationalismi. Valtiot ja kansat ovat erkaantumassa toisis-

taan yhä selvemmin ja herkkänahkaisemmin - kenelle siten elävätkin ”a qui vive” - poliittisesti määriteltynä ja taloudelliseen omavaraisuuteen perustuvine rajoineen. Olemme todistamassa sitä, miten vastoin kaikkia odotuksia ja ihmiskunnan kehitystä Euroopan kansojen ja valtioiden väliset erot vain kasvavat. Sitä kautta lisääntyvät myös epäluottamus ja vihamielisyys.

2) Toisaalta taas sivistyksellisesti ja kulttuurisesti Eurooppa on yhtenäistymässä, vaikka siellä täällä näemmekin pyrkimyksiä antaa poliittisessa mielessä kulttuurille myös oma kansallinen leimansa. Voidaan sanoa, että kansojen eriytyminen on vähän kerrassaan pyyhkiytymässä pois. Ihmiset elävät yhä samankaltaisemmaksi muuttuvaa elämää alati syvemmiksi käyvien taisteluhautojen välissä. Se on tämän päivän Euroopan paradoksi.

Näin kirjoittaa Karel Čapek keuhkokuumeella 1934. Hänen mukaansa on myös selvää, että jokainen valtio tukehtuu taloudellisesti ja poliittisesti rajoihin, jotka katkaisevat niiden suhteita muihin maihin. Siitä johtuu hänen mielestään pyrkimys muuttaa rajoja ja työntää niitä etäämmälle, laajentaa omaa elintilaa rajoja tarkistamalla, hyökätä naapurin kimppuun tai liittoutua muiden maiden kanssa. Valtioilla on myös kirottu tarve puolustaa omia paaluvarustuksiaan vaikka kynsin hampain *dentibus unguibusque*. Tilanteen osalta on monia mahdollisia vaihtoehtoja. Eurooppa saattaa ajautua uuteen sotaan toinen toistaan seuraavin katastrofein. Millään sodan-

käynnillä ei saavuteta kuitenkaan pysyviä rajoja. Jokainen poliittinen tai taloudellinen nationalismin aate törmää aina yhteen muiden valtioiden nationalismin kanssa. Voi käydä myös niin, eikä tätä seikkaa ole voitu toistaiseksi osoittaa vääräksi, että Eurooppa kykenee tekemään kompromissin myös toisenlaisin keinoin. Karel Čapek jatkaa ”Život”-lehdessä seuraavasti esittäen samalla oman rauhanlunnakkeen profetiansa:

Jos kyseessä ovat rajat, jotka viitoittavat rauhan tietä kansojen välillä, niin hyvä niin. Tehkäämme niistä rajoja, jotka ovat vähemmän merkityksellisiä. Jos meitä erottavat toisistaan taloudellinen tai poliittinen nationalismi, yrittäkäämme sitä vastoin hallita maailmaa kansainvälisesti kattavalla taloudenpidolla ja maailmanlaajuisella politiikalla. Meillä ei ole oikeutta ajatella, että ihmiskunta tulee myös tuhannen tai kymmenentuhannen vuoden kuluttua olemaan yhtä tietämätöntä ja primitiivistä ratkaistessaan keskinäisiä konfliktejaan, kuten koirat kadulla. Kerran vielä voimme turvautua vähemmän eläimellisiin keinoihin. Miksi tämä ei voisi tapahtua jo nykyisessä Euroopassa? Jos tällaiseen mahdollisuuteen ei voi uskoa, se merkitsee samalla uskottomista ihmissielun lopulliseen impotenssiin. Ihmismielihän ylpeilee sillä, että se on oppinut hallitsemaan luonnonvoimia, mutta se ei ole riittänyt ihmisyyhteisöjen hallitsemiseen ja kontrolloimiseen sosiaalisesti ja poliittisesti.

Karel Čapek
1890-1938

Taloudellisen ja poliittisen nationalismin voittaminen on Karel Čapekin mielestä lähestulkoon utopiaa. Hänen mielestään asian voi muotoilla myös siten, että se on ajatuksena vallankumouksellista. Olipa kyse kummas-ta ilmauksesta tahansa, ne ovat järjen ja toivon kannalta ainoita mahdollisia teitä kulkea. Maailmasta on mahdollista poistaa hyötyyn ja arvovaltaan pyrkivä nationalismi. Vaikka siitä pyrittäisiinkin pääsemään eroon, kansat itsessään jäävät silti olemaan, ja vaikka sellaisia rajoja, joiden avulla voisi suojautua toinen toistaan vastaan, ei enää olisikaan, jäävät kansat silti yhä olemaan. Ne haluavat pitää kiinni omista mielipiteistään, tietoisuudestaan omasta olemassaolostaan ja suuresta merkityksestään historiansa, maansa ja kielensä kautta. Ja mitä tulee politiikkaan ja talouteen – mikäli Euroopan kehitys kulkisi pelkästään suuntaan, joka ei olisi katastrofaalinen – lakkaisivat kansat ilmaisemasta kansallista itsekkyyttään niin uhmakkaasti. Karel Čapek:

Itsekkyys ei kuitenkaan katoa ympäriltämme. Lasta ei voi heittää pois pesuveden mukana. Kansat luonnollisena, todellisuuteen kuuluvana osana pitävät kiinni elinvoimaisuudesta ja haluavat tuoda sen myös julki. No, asian ilmaiseminen taas on kulttuurin luovien voimien tehtävä. Mikäli politiikan ja talouden avulla minkään kansakunnan ei tarvitse enää kamppailla olemassaolonsa puolesta, kansakunta tyydyttää henkisesti kansalta tarpeellista omaleimaisuuden tunnettaan suhteessa muihin. Sellaisesta kansasta tulee poliittinen ja taloudellinen palanen Eurooppaa, ja se tiedostaa eurooppalaisuuden oman kansallisen kulttuurinsa kautta.

Čapek palauttaa mieliin 30-luvun Euroopassa tapahtuvan kummallisen kehityksen ja kehottaa tarkastelemaan politiikkaa ja taloutta kansainvälisyyden alalajina *sub specie*. Hän kehottaa ajattelemaan kulttuuria erityisten, elinvoimaisella tavalla vaikuttavien ja kansallisesti luonteenomaisten arvojen ilmaisen välineenä. Sivistyksen lahjat ovat kansainvälisiä, kun taas kulttuuri palaa kansallisille lähteilleen. Valokuvataide on kansainvälistä, mutta siellä, missä siitä tulee taidetta, siitä tulee myös jotain erityistä - kansan jäljittelemätön ilmaisukeino. Muoti on kansainvälistä, mutta maku, jonka mukaisesti pariisitar heittää ylleen vaatteita, joita pitää, on kansallista, muistuttaa Karel Čapek.

Kaikkialla, missä asioihin yhdistyvät erityiset, rakkauden ja erinomaisuuden tunteen,

tuttuuden ja intiimiyden arvot, asiat ylittävät yleishyödyllisyyden rajat ja niistä tulee osa kansallista kulttuuria. Sanoisin jopa, että kauneutta ei voi jäljitellä eikä sitä voi ottaa omakseen. Se on aina tarpeen synnyttää paikan päällä. Juuri kulttuurilla itsellään on tuo erityinen siunaus, ja se syleilee paikan henkeä "genia loci". Totuudet ovat yleismaailmallisia ja siksi ne ovat voimassa kaikkialla. Rakkaus taas on konkreettista ja rakastaminen tarkoittaa jollekin etusijan antamista. Tällainen etusijan antamisen suuri kyky on taidetta. Luokaa omalle kansallenne, omalle maallenne sellaista kauneutta, joka on kaikkien muiden taiteiden yläpuolella. Eurooppa ei lakkaa olemasta eri kansakuntien manter, jos se pysyy luovien, toisin sanoen kansallisten kulttuurien mantereena.

Edellä olleen kirjoitti Karel Čapek tšekkiläisessä "Život" ("Elämä")-lehdessä kesäkuussa 1934. Čapek on myös mestari luonnehtimaan amerikkalaisen elämäntavan ja siitä kumpuavien arvojen ja eurooppalaisten, historian saatossa muovautuneiden arvojen välillä vallitsevia eroja. Čapekille kirosanoja ovat kiire, menestyminen ja määrä.

Euroopassa asiat saavat alkunsa hitaasti. Amerikkalainen räätäli saattaa ommella kolme takkia samaan aikaan kun meillä Euroopassa räätäli ompelee vain yhden takin. Vastaavasti amerikkalaisräätäli ansaitsee kolme kertaa enemmän rahaa kuin meikäläinen räätäli. Kiire ja hوسuminen – se on uusi ilosanoma, jota

meille aina hoetaan valtameren takaa. Jos haluatte rikkaustua, lisätkää vauhtia ja tuottavuutta! Jättäkää turhat puheet ja tauot ja kiiruhtakaa työn ääreen! Ihmistä ei mitata millään muulla kuin tuottavuutta mitaavilla luvuilla! En tiedä, eletäänkö Amerikassa todella tällaisten iskulauseiden piiskaa-mina, mutta ne ovat ilmauksia, joita amerikkalaistuneet eurooppalaiset meille syytävät edistyksen ja Euroopan jälleenrakentamisen nimissä. Mutta kysymys kuuluu, ovatko kiire ja määrä sittenkään ainoa tekemisen mitta. Ei filosofin ajatuksia mitata sillä, kuinka paljon hän miettii tunnin aikana eikä taiteeseen käytettävää aikaa voi laskea sen mukaan, kuinka kauan veistoksen tai runon luomiseen kuluu aikaa. Euroopalta on kulunut hyvin pitkä aika, ennen kuin se on kyennyt luomaan tuomiokirkkonsa ja filosofisen perintönsä.

Lähde: Ivan Klíma (toim.): Karel Čapek – o demokracii, novínách a českých poměrech: výbor z publicistických prací uspořádal Ivan Klíma. Academia, nakladatelství Akademie věd ČR. Praha 2003. ISBN 80-200-1124-2. Ei ilmestynyt suomeksi. Kääntänyt ja toimittanut: Jari Aula. Materiaali on käsikirjoitus Yle Radio 1:ssä 21.11.2005 lähetetystä ohjelmasta Eurooppalaisia puheenvuoroja. Karel Čapek ja Eurooppa.

APOSTROF-FESTIVAALEILLA

Tšekin tasavalta on tunnettu kulttuuriväen keskuudessa traditionaalisen ja kokeellisen teatterin paljoudestaan. Tšekeissä teatterin eri genret ovat jo historiallisista lähtökohdistaan alkaen olleet laajasti edustettuina ja koko kansan rakastamia. Prahasa käydessäsi voit törmätä perinteisten esitysten lisäksi mm. korkeatasoiseen nukketeatteriin, katu- ja *black light*-teatteriin sekä lukuisiin kansainvälisiin teatteri- ja tanssifestivaaleihin. Kuu-luisimpia näistä ovat mm. *4+4 Days in Motion* ja *Praha Fringe* toukokuussa, *Tanec Praha* ja *Apostrof* kesäkuussa sekä *Letní Letná* loppukesästä.

Esityksemme "1.1. Yksin ajassa" kutsuttiin jo kahdeksatta kertaa järjestetyille *Apostrof-06* festivaaleille viime kesänä. *Apostrof* -festivaali on *Divadlo Na zábradlín*, *Divadlo Lucernan*

ja *Divadlo Diskin* yhteistuotanto. Festivaalin päämiehenä toimi herra **Akram Staněk**. *Apostrof* -festivaali keskittyy esittämään yleisölleen mittavan valikoiman itsenäisten ja amatööriteatteriryhmien parhaimmistoa ympäri maailmaa. Näin ei kuitenkaan ollut vielä festivaalin perustamisvuonna. Se on kasvanut pienestä, vain tšekkiläisiä teatteriryhmiä esittelevästä festivaalista tunnetuksi kansainväliseksi teatterialan kohtauspaikaksi, jossa esitysten katsomisen lisäksi voi ottaa osaa myös ammattilaisten vetämiin työpajoihin ja keskustelutilaisuuksiin.

Yli 70 hakijan joukosta esityksemme "1.1. Yksin" ajassa valikoitui festivaalien lopulliseen 15 esityksen ohjelmaan edustamaan Suomea ja muita esityksiä tanssillisempaa näyttämötaidetta. "1.1. Yksin ajassa" sai ensi-il-

tansa Helsingissä tammikuussa 2006 **Jenni Kokkomäen** (koreografia, ohjaus, tanssi) ja **Mikko Oravaisen** (musiikki- ja äänisuunnittelu) yhteistyönä. Esitys kertoo nimensä mukaisesti vuoden ensimmäisestä aamusta, johon yksinäinen nainen herää ilman muistia. Esityksen aikana hän kulkee tien häpeästä ja pelosta anteeksiantoon ja vapautteen. Esitys on toteutettu käyttäen liikettä, ääntä ja valoja tasa-arvoisina elementteinä, luoden visuaalisen, kokonaisvaltaisen maailman teatterin ja tanssin välimaastoon. Prahaan matkasi Kokkomäen ja Oravaisen lisäksi myös esityksen valosuunnittelija **Ville Virtanen**.

Heti Prahaan saavuttuamme saimme ystävällisen vastaanoton festivaalien järjestäjiltä. Asuimme Spus -hostellissa Ládvissa, jonne oli majoitettu myös

muut festivaalien esiintyjät. Festivaalien luonne kansainvälisten teatteri-ihmisten kohtauspaikkana toteutui siis väistämättä aamusta iltaan.

Suomen ja Tšekin lisäksi festivaaleilla oli teatteriryhmiä Vietnamista, Saksasta, Bosnia-Herzegovinasta, Italiasta, Venäjältä, Slovakiasta ja Virosta. Valittavasti paikalle eivät päässeet Etelä-Amerikan edustajat jalkapallon MM-kilpailujen täyttäessä mannertenväliset lennot.

Viisipäiväisten festivaalien aikana näimme esityksiä todella laidasta laitaan. Vietnamin ryhmä avasi festivaalit omalle kulttuurilleen perinteisellä kansanomaisella tarinalla. Muiden maiden ryhmien esitykset edustivat pikemminkin tämän päivän kokeellisen teatteritaiteen suunnauksia. Useissa esityksissä oli käytetty hyväkseen fyysistä teatteri-ilmaisua. Näitä vahvasti edustivat mm. Bosnia-Herzegovinan esitys, joka kuvasi bal-

kanilaisia maagisia rituaaleja yhdistämällä niiden alkuperäisiä koreografioita teatteriin, sekä Italian esitys *"Broilers"*, jossa kuvattiin kanalauman vapaustaistelu höystettynä huumorilla, akrobatialla ja poliittisilla viittauksilla. Festivaaleilla nähtiin myös tšekkien rakastamaa, kielelliseen akrobatiaan perustuvaa teatteria, jota mestarillisimmin edusti Apostrof -festivaaleilla jo toista vuotta peräkkäin esiintyvä *Divadlo Koule* Brnosta. Tulkintoja tunnetuista näytelmistä esittivät virolainen *Tartu Student Theatre (Sarah Kane: Cleansed)* ja tšekkiryhmä *Antoine (Shakespeare: Macbeth)*. Läpi festivaalien vallitsi positiivinen tunnelma, joka levisi *Na zábradlí* lavalta myös baarien puolelle festivaaliklubien jatkuessa myöhään yöhön. Festivaalit kokonaisuudessaan oli järjestetty huolella, ja päivien tapahtumat sujuivatkin vastoinkäymisittä alusta loppuun. Viimeise-

nä festivaalipäivänä jaettiin yleisön äänestämät palkinnot pidentymille esityksille ja itse allekirjoittaneet pokkasivat kolmannen sijan.

Festivaalit ja koko vierailu Prahassa oli mieleenpainuva kokemus kaikessa mahtavuudessaan. Koko kaupungin avoin, kulttuuririkas ja aurinkoinen tunnelma sai työryhmämme suunnittelemaan uusia vierailuja, ennen kuin koneemme *Ruzyně* lentokentältä ehti noustakaan. Suosittelemme lämpimästi jokaiselle, niin festivaaleja kuin kaupunkia!

Lisää tietoa Apostrof -festivaalista löytyy <http://apostrof.scena.cz>.

Jenni Kokkomäki

Mikko Oravainen

Ville Virtanen

Valokuvat: Simon Chang

3.7.06 *Divadlo Na zábradlí*,
esitys *"1.1. Yksin ajassa"*

LUONTOSANAKIRJAA LAATIMASSA

Suomi-tšekki-suomi -luonnon-tieteellistä sanakirjaa laatiessa- ni etsin suomalaisia kasvi- tai eläinten nimiä kaikkialta. Kirjo- ja oli vähän ja ne maksoivat lii- kaa. Lisäksi kaikki kirjat eivät sopineet tähän tarkoitukseen. Tarvitsin näet tieteellisiä lähtei- tä, joissa oli sekä suomen- et- tä latinankielisiä nimiä. Kävin lä- pi kirjastoja, museoita, yliopisto- ja sekä kasvi- ja eläintieteellisiä puutarhoja eri puolilla Tšekkiä. Hyödynsin kaikki vierailuni Suo- men kansallispuistoissa, kun kir- joitin kasvien ja eläinten suoma- laisia ja latinalaisia nimiä jopa opastustauluista. Matkavarant- oja oli kuitenkin vähän. Inter- net ei silloin vielä ollut, ainakaan Tšekissä, yleisesti käytössä.

Arvatenkin vuonna 1996, kun sanojen keruutyötä oli kestä- nyt jo yli kaksi vuotta, päätin kir- joittaa yhteisen kirjeen useaan tšekkiläiseen luonnontieteelli- seen laitokseen. Kirjeessä sel- vitin tarkoitustani ja pyysin lä- hettämään tietoa siitä, ”olisiko kyseisten laitosten kirjastoissa suomenkielisiä kirjoja”. Vastauk- sia sain aika pian, vain muuta- man viikon päästä. Erään ison ja kuuluisan museon luonto-osas- toltä vastattiin, että ”kirjastomme varastoista kyllä löytyy eläintie- teellisten aikakauslehtien osa- kokoelma suomen kielellä”. Hy-

vin onnellisena ja innoissani soi- tin sinne heti (sain sinne puhe- linkontaktin jo parin kolmen päi- vän kuluttua). Kirjastonhoitajan kanssa sovittiin tapaamisesta.

Eräänä keväisenä aurinkoisena päivänä olinkin jo matkalla ky- seiseen kaupunkiin.

Tunnelma oli lähes juhmallinen. Pääsisinhän lukemaan Tšekissä olevia harvinaisia erikoislehtiä, ja saisin niistä varmasti kerät- tyä paljon suomen- ja latinan- kielisiä eläintennimiä. Saavuin lopulta kirjastoon. Kirjastonhoi- taja otti minut vastaan hyvin ys- tävällisesti, tarjosi teetä ja pyy-

si avustajaa tuomaan minulle kaipaamani suomalaiset lehdet. Edessäni isolla kirjoituspöydäl- lä oli kolme paksua mustaa ni- dettä. Avasin ensimmäisen. Se oli kokonaan tanskan kielellä. Samoin oli myös toisen ja kol- mannen niteen laita. Paluumat- kalla tuli vain mieleen, ettei kaik- kien eläintieteellisten kirjastojen hoitajien ole pakko tunnistaa mi- nun kaltaisteni hullujen suosik- kikieltä. Eikä minustakaan ehkä tulisi hyvää kirjastonhoitajaa.

*Rauha olkoon Sinun kanssasi!
Mir s Tebou!
Václav Chvátal.*

Nukketeatterin Barokkiooppera

Helteisenä sunnuntaina 6.8.2006 Hämeenlinnan Lasten taidefestivaalin ohjelmassa esiintyi mm. tšekkiläinen nukketeatteri Formanin veljet eli *The Theatre of Forman Brother's*. Pieni teatteri, joka koostui kolmesta näyttelijästä, soittajasta ja teknikosta, esitti Barokkiooppera-nimisen esityksen. Näytöksiä oli kaksi, iltapäivällä klo 14.00 ja illalla klo 18.00, ja tapahtumapaikkana oli Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX Verkatehtaan alueella.

Esitys poikkesi aika paljon pe-

rinteisestä nukketeatteriesityksestä. Näyttelijät pyrkivät vuoropuheluun katsojien kanssa sekä esityksen alussa että sen aikana, puhuivat tšekkiä ja englantia, laskivat leikkiä ja kertoivat näytelmän lyhyen tarinan etukäteen yhden yleisön joukosta poimitun nuoren katsojan avulla, joka tulkki suomeksi.

Nukketeatteriesitys nojautui vanhaan tšekkiläiseen kansanoopperaan ”Pieni savupiippu, jonka muurarit iloisesti rakensivat”. Vinosta savupiipusta sekä isän-

nän ja työmiesten riitelystä kertova teos on peräisin 1700-luvulta. Muurarit ovat rakentaneet huonoista aineksista heti tuoreeltaan hajoilevan savupiipun. He lupaavat kuitenkin pystyttää sekundan tilalle uuden, vahvemman piipun. Yksinkertaista tarinaa syventävät musiikki ja filosofiset ajatelmat.

Näyttelevät ja laulavat puunuket ovat originaaleja esimerkkejä klassisista marioneteista. Lavalla nähtiin kuitenkin myös ihmisiä, sorminukkeja ja muita nukketeatterin luovia ilmaisukeinoja. Lapsilla oli hauskaa, kun näyttelijät liikkuttelivat nukkejaan taidokkaasti ja ripeästi. Samalla saatiin myös seurata näyttelijöiden työskentelyä nukkien kanssa lavalla. Esityksen loputtua katsojilla oli mahdollisuus mennä kulissien taakse tarkastelemaan nukkeja lähemmin ja kokeilemaan niiden liikkumismekanismeja. Nukketeatterin esitys oli toteutettu Tšekin suurlähetystön tukemana.

Blanka Lemmetyinen

Sarjasta: TODISTAJA – Ian Willoughby

Maxim Velčovský: tunnettu 15 minuutissa, kiitos huikean mainoskampanjan

Maxim Velčovský on yksi parhaimmista nuorista tšekkiläisistä taiteilijoista. Kyseessä ei kuitenkaan ole hänen työnsä, vaan hänen esiintymisensä kännyköiden valtavassa mainoskampanjassa, joka on tuonut hänet suuren yleisön tietoisuuteen. Maxim on erittäin huomiota herättävän näköinen: hän on pitkä, komea nuori mies, jolla on valtava afrotyylinen, luonnonkihara tukka. Mainoskampanjan ollessa kiihkeimmillään vuonna 2001 hän oli maan parhaiten tunnettu kasvo. Hän on esiintynyt myös Tšekin tasavallan muihin maihin suunnatuissa TV-mainoksissa ympäri maailmaa.

Seuraavassa Maxim Velčovský kuvailee tuntojaan, kun hän oli maineensa huipulla ja törmäsi kasvoihinsa kaikkialla Tšekin mediassa. ”Minulle taiteilijana se oli hyvin erikoinen kokemus, koska ihmiset tungeksivat ympärilläni kaduilla. Kun väkijoukko kohtasi minut jossain tilaisuudessa, nuoret tytöt ja pojat halusivat keskustella kanssani. Se oli tosi kivaa. Se oli sellainen vii-

dentoista minuutin tehohomma, kuin Andy Warhol-huuma”.

”Ajattelin, että on hyvä käydä läpi tuollainen kokemus, tietää millaista esim. Hollywood-tähden elämä voi olla – he kun eivät voi noin vaan mennä kävelemään kadulle eivätkä tehdä mitään vastaavaa”.

”Ilmoittauduin vain halukkaaksi esiintymään – ja minut valittiin. Tämä on minusta jollain tavoin miellyttävä keino ansaita rahaa”.

”Oli erikoinen tunne, kun kasvoni tulivat vastaan muovikasseissa, luottokorteissa, ilmoitustauluilla, mainostauluilla ja megasuurilla tauluilla joka kulmassa”.

”Tätä mainoskampanjaa ei käytetty muihin maihin suunnatuissa mainoksissa, mutta olen kuitenkin tehnyt joitakin kaupallisia mainossopimuksia, mainitakseni niistä esim. *Playstationin*, *Scandinavian Findusin*, *Sony Ericssonin* Japanissa jne. Joskus ihmiset kirjoittavat minulle tekstiviestejä eri puolilta maailmaa.

Oli aika kummallinen tunne saada tekstiviesti Ruotsista: ’olemme juuri lounaalla ja suosittelit juuri televisiossa meille yhtä annosta’. Se oli minusta aika jännä tilanne.”

Lehtemme toimitus huomauttaa lopuksi, että Maxim Velčovský on pienestä pojasta lähtien viettänyt kesiään Suomessa perheensä kanssa. Isä on kuuluisa taidemaalari-graafikko, äiti toimii usein suomalaisten matkaoppaana Prahassa, ja myös pikkuveli on jo kuuluisa graafikko teologian loppuopintojensa ohessa. Maxim täyttää tänä vuonna 30 ja on Prahan taideteollisesta korkeakoulusta valmistunut jo maailmankuulu designer. Perhe on viettänyt yli 20 kesää Suomessa ja kiertänyt maata sekä tutustunut satoihin taidenäyttelyihin ja solminut henkilökohtaisia kontakteja lukuisiin taiteilijoihin ja seuramme jäseniin.

Pirkko Järvinen
Radio Prague 16.8.2006
<http://www.radio.cz>

Arkkitehtikilpailuun osallistui yli 700 arkkitehtia

Tšekin kansalliskirjaston uudesta rakennuksesta järjestettyyn arkkitehtikilpailuun osoitti kiinnostuksensa 760 arkkitehtia ja arkkitehtitoimistoa eri puolilta maapalloa. Kyseinen määrä kansainväliseen arkkitehtikilpailuun osallistuneita hakemuksia jätettiin 30.6. mennessä. Kilpailussa etsitään parasta vaihtoehtoa Prahan Letnáhan rakennettavaksi uudeksi kirjastoksi, jonka on tarkoitus olla valmis vuoteen 2010 mennessä. Uuden kirjastorakennuksen on määrä ratkaista pitkään jatkunut tilanpuute, ja olla samalla myös modernin tšekkiläisen arkkitehtuurin taidonnäyte. "Valtaosa (73 %) kilpailuun osallistuneista tulee ymmärrettävästi Euroopan maista. Heidän joukossaan on huomattava määrä tšekkiläisiä ja slovakialaisia arkkitehteja", kertoo **Zdeněk Tichý** Kansalliskirjaston lehdistöosastolta. Kilpailun osanottajista noin 13 % tulee Aasian maista ja sama määrä myös Pohjois- ja Etelä-Amerikasta. Vajaa prosentti osallistujista on afrikkalaisia tai australialaisia arkkitehteja. Ennakoon odotettiin noin kolmeasataa osanottajaa. "Innostus kasvoi loppua kohden niin, että viimeisten kahden päivän aikana tuli melkein 400 kilpailuehdotusta", lisää Tichý. Kilpailuun osallistuttiin vilkkaammin kuin muutama vuosi sitten järjestettyyn Egyptin Aleksandrian kirjaston arkkitehtikilpailuun. Kirjaston arvioidut rakennuskustannukset ovat vuoden 2004 laskelmien mukaan ovat noin 1,8 miljardia

kruunua. Siitä, millainen kirjastorakennus Prahaan rakennetaan, päättää kansainvälinen jury, jota johtaa irakilaisista synty-

perää oleva brittiläinen arkkitehti **Zaha Hadid**.

Jari Aula / Tšekin

Radion internet-sivut

Jiří Pauer: Lörpöttelevä etana ja nuoruudenlähde

Rooleissa: Nicholas Söderlund, Petri Bäckström, Mervi Sipola-Maliniemi, Katriina Leppänen ja Kristina Leskinen. Ohj. Ville Saukkonen.

Vieraillessani Prahassa kolmisenkymmentä vuotta sitten kuulinkin kerrottavan oopperasta, jonka päähenkilönä oli etana. Se oli ollut hiukan aikaisemmin suuri menestys, pyörinyt useamman vuoden loppuunmyydyille katsomoille, eikä varmaankaan vähiten kiehtovan, selkeän ja sopivasti sadunomaisen juonensa ansiosta. Se oli ja on todellakin suurta oopperaa "pienille ja suurille lapsille", kuten teoksen alaotsikkoinkin antaa ymmärtää. Säveltäjä **Jiří Pauerin** kanssa paljon työskennellyt, nukketeatterinkin alalla kunnostautunut libretisti Míla Mellanová rakentaa tekstin synkretistiseen tapaan pujottelemalla kaksi perinteistä satua toistensa lomaan. Tapaamme vanhan ja torailevan pariskunnan, joka kokee nuortumisen ihmeen, ei tosin täysin ongelmitta, nuoruuden lähteellä.

Lähtökohtana on tuttu tilanne: mies ei jaksa/viitsi/halua työskennellä vaimon edellyttämällä intensiteetillä, ja kireä tilanne on valmis. Tapaamme myös etanan, merenkuningas Riugu täysivaltaisen erityisuur-

lähettilään, jonka tehtävänä on pelastaa vakavasti sairastunut prinsessa Otohima. Professori Meduusan arvion mukaan tämän voisi parantaa vain tuore maksa, tuore apinanmaksa. Sitä olisi saatavilla metsikössä, jossa apinaparvi kieppuu puissa laulellen omia laulujaan. Maksanomistajana esiintyvä neiti Apina on paitsi korkea sopraano, myös imartelulle altis blondinomainen naishahmo. Kaikesta huolimatta neuvokas juonittelija, joka pysyy pelastamaan maksansa ja itsensä kansansaduista tutulla perinteisellä harhautuksella ja oveluudella. Merenkuningas Riugu ja hänen sairasteleva tyttärensä prinsessa Otohima eivät esiinny näyttämöllä, vaan heidän ongelmansa ratkaisuyritys saattaa oopperan henkilöt yhteen, ja tarina voi alkaa.

Musiikki on "helppoa modernia", laulullisuutta ja huumoria ei ole unohdettu. Ja mikä parasta, teos puree yhtä hyvin lapseen kuin aikuiseenkin. Kumpikin kokee sen toki eri tavalla, mutta hauskaa on molemmilla. Oopperaa on esitetty mm. Helsingissä.

Erkki Pullinen

Praha – kasvissyöjän paratiisi

Toimituskunnan jäsen katsoo syvälle silmiin, karaisee vihdoin mielensä ja lausuu ääneen mieltään polttavan kysymyksen: ”Olen aina ihmetellyt, miten kasvissyöjä pärjää Prahassa.” Tällaisen elämää suurempaan ongelmaan on toki paneuduttava perusteellisesti. Sukeltakaamme siis hetkeksi kiehtovaan tšekkiläiseen vihannesmaailmaan!

Aivan väärässä toimituskunnan jäsen ei toki ole. Totta kyllä, etteivät notkuvat salaattipöydät, eksoottiset hedelmät tai makuhermoja hivelevät höyryävät vihannesateriat ole ihan ensimmäinen asia, joka sanasta ”Praha” mieleen tulee. Silti Kasvissyöjä on vuosien saatossa selvittänyt Prahassa erinomaisesti. Kärsivällisyyttä, luovuutta ja suvaitsevaa suurpiirteisyyttä kasvisten määrittelyssä se tosin on edellyttänyt.

Tarkastellaanpa siis hieman lähemmin Kasvissyöjän Prahaa eri aikoina.

Kasvissyöjän Praha 1987

Kasvissyöjä ja Praha tutustuivat toisiinsa aikana, jolloin kasvikset olivat kai viimeinen Tšekkoslovakiasta mieleen tuleva asia. Koko maa maistui silkalta raudalta, rautaesiripulta ja raskaalta teollisuudelta. Maahan muutamaa päivää pitemmäksi ajaksi suuntaavaa Kasvissyöjää pidettiin kotimaassa melko yksimielisesti joko seinähulluna tai suhteellisen potentiaalisen itsemurhakandidaattina.

Suomalainen sisu ajoi kuitenkin rohkeasti liikkeelle. Jos oli pärjätty Neuvostoliitossakin ja tutustuttu Karjalan Sosialistisen Neuvostotasavallan poikkeuksellisen hyvään hernevuoteen, niin mikä olisi elellessä vehreän Keski-Euroopan satoisassa keissä!

Eikä todellisuus tuottanut pettymystä. Olihan kesä ja sadonkorjuu-aika. Kun Tšekkoslovakiassa ei ennakkoluulojen vastaisesti ollut peruselintarvikkeista pulaa, ei ollut toki vihanneksistaakaan. Torit ja elintarvikemyymälät suorastaan notkuivat kotimaisista vihanneksista ja hedelmistä. Ehkä niiden ulkonäkö ei suoranaisesti nostanut vettä kielelle, mutta valikoima oli ainakin kattava. Eikä maussakaan ollut vikaa.

Kasvissyöjä oli kuitenkin matkustanut Prahaan opiskelemaan. Soluasunnossa ei ollut keittomahdollisuuksia, joten oli tultava toimeen muiden valmistamilla eväillä. Koska aikaa oli vähän ja kaupunki täynnä houbutuksia, joutui ruokailun hoitamaan siinä sivussa. Suomalaiset kesäansiot puolestaan riittivät mainiosti ravintolaruokailuun, joten ei kun tutustumaan ruokalistojen ihmeisiin!

Ihmettelemistä niissä riittikin. Sianlihan luvatussa maassa oli jokaisen paikallisen kuppilan listalla myös muutama lihattomaksi mainittu annos. Tavallisesti ne tarkoittivat perinteistä sianliha-knöödeli-hapankaaliannosta ilman sitä sianlihaa. Mutta ei hätää: kaksi muuta annoksen osaanahan oli kasvisperäisiä!

Monipuolisuutta saattoi hakea kesäisen ruokalistan alkupalavalikoimien erilaisista salaateista. Kyllä siitä ravintoa sai, kun valitsi itselleen pääruoan lisäksi vielä kurkku-, tomaatti- ja kaalisalaatit. Jos sitten oikein halusi repäistä, saattoi tilata seuralaisen kanssa kaksi samanlaista annosta. Seuralaisen lautaselle päätyi kaikki vihanneksiksi luokittelematon ja Kasvissyöjän lautaselle kaikki muu molemmista annoksista. Eikä Kasvissyöjä toden totta ollut nälkäinen koko aikana!

Pulmia ravintolaruokailussa tuottikin vain ruokatarjoilu-aikojen oppiminen. Vaan selvisipä sekin, kun oli seuralaisen kanssa eräänkin kerran käyty läpi koko ruokalista ja saatu tarjoilijalta aina vain vastaus, ettei kyseistä annosta ole tarjolla. Vihoviimeisen kysymyksemme vastaus oli lopulta, ettei tarjolla ole yhtään mitään, kun on päivätauko ruokatarjoilussa.

Kasvissyöjän Praha 1991

Tuttavuuden syventymisen aikoihin oli sosialismi jo kuollut ja kuopattu ja markkinatalous maassa nupullaan. Prahan myymälät valmistautuivat vastaanottamaan aivan uusia tuotteita, joiden oli tarkoitus myös avata uusi elämä Kasvissyöjälle. Sattui vain olemaan talvi.

Talvisessa Prahassa Kasvissyöjä asui jo omassa asunnossa ja yritti pärjätä kotona kokkaamalla. Se ei ollut aivan yksinkertaista. Kaupoissa hyllyt kyllä notkuivat monenlaisia tuotteita, mutta

tuoreita vihanneksia niiltä ei sillä kertaa löytynyt. Kasvissyöjän olikin tehtävä tuttavuutta etikäsäilykkeiden kanssa. Luovan innostuksen vallassa syntyikin lähiökerrostalon keittiössä mielenkiintoisia aikaansaannoksia, kuten herne-hapankaalipastaa tai erilaisia uunivuokia säilykkeistä ja perunoista.

Ravintolaruokailu oli kuluneina vuosina muuttunut Kasvissyöjän kannalta monipuolisemmaksi. Lihattomien ruokien lista oli kasvanut monella ruokalajilla. Jopa läpi lukemiseen kuului aikaa. Sisältö vain pääsi toisinaan yllättämään. Lihattomien ruokien listalta löytyi niin kanaa kuin pekonikuorrutteista kukka-kaaliakin. Kasvissyöjä olikin vaikean päätöksen edessä: nähdäkö nälkää vai laajentaako kasvisten käsitettä?

Suurimmat yllätykset odottivat kuitenkin vierailuilla ystävien kotona. Touhukkaat äidit ja anopit olivat päiväkausia miettineet päänsä puhki tarjotakseen eksoottiselle vieraalle tämän ruokavalion mukaista purtavaa. Joskus ajatustyötä vain oli tehty hie-man liikaa. Niinpä eräänkin äidin kasvisruoka oli salamimuna-kasta ja erään anopin määritelmä vain vähän lihaa sisältävästä ateriasta tarkoitti kolmea kyljystä muiden lautasella ja vain yhtä Kasvissyöjän edessä. Jälleen oli valinnan paikka: pitääkö tiukasti kiinni omista ruokailutottumuksista vai säilyttää tuoreet ystävyyssuhteet?

Tyytymättömyyteen ei silti ollut aihetta tuonakaan vuonna. Vähäiset valikoimat tarkoittivat myös pienistä asioista syntyviä suuria iloja. Kasvissyöjä tuskin koskaan unohtaa sitä pak-

kaspäivää, jolloin metroaseman edessä olevasta pikkuruisesta myyntikojusta löytyi ihka ensimmäiset tuoreet prahalaiset talviset banaanit. Niitä kysyteltiin rakkaudella keittiön pöydällä ja niiden syöminen tuntui miltei siltä kuin olisi syönyt omat lapsensa.

Kasvissyöjän Praha vuosituhannen vaihteessa

Seuraava perusteellisempi kohtaaminen Kasvissyöjän ja Prahan välillä tapahtui jo uuden vuosituhannen kynnyksellä ja kesti useita vuosia. Praha oli muuttunut, mutta niin oli Kasvissyöjäkin ja hänen elämänsä. Tällä kertaa oli tarkoitus työskennellä maassa, ja mukana oli parempi puolisko. Elettiin normaalia arkea ja ruokaa laitettiin kotona. Elämä toi Kasvissyöjän eteen monta yllätystä.

Ensimmäinen yllätys oli kauppa-matka. Prahan olivat vallanneet kansainväliset supermarketit ja niiden metrien mittaiset vihanne- ja hedelmätiskit. Kaiken nähnyt Kasvissyöjä joutui tunnistamaan häviönsä. Alkuun ei kaupasta päässyt millään kotiin, kun piti ihmetellä kaiken maailman eksoottisia hedelmiä ja vihanneksia, joista siis ei Suomessa ollut tietoaakaan. Kasvis-ten hinta ja laatuakin olivat varsin kelvollisia, ja suomalainen palkka riitti mainiosti kaikenlaiseen tuttavuuden tekoon. Vaikeampaa olikin viime vuosituhannen lopun Prahasta löytää hyvälaatuista lihaa kuin tuoreita, maukkaita ja laadukkaita vihanneksia.

Toisen yllätyksen tarjosivat ravintolat. Lihattomien ruokien lis-

tat olivat monin paikoin muuttuneet kasvisruokalistoiksi ja niiden tarjonta oli ällistyttävän monipuolista suomalaisiin ravintoloihin tottuneelle Kasvissyöjälle. Prahan keskustan paikallisten kansoittamista ravintoloista löytyi monenlaisia pastoja, risottoja ja paistoksia. Yllättävintä oli kuitenkin, ettei niitä Suomen tapaan mielletty laihdutusruoiksi. Jossain oli vihdoin ymmärretty, että kasvissyöjienkin perimmäisenä tarkoituksena on elää ravin-nollaan, ja se onnistuu vain saamalla ruoasta energiaa. Hyvästi nihkeät pikkuruoat – näillä pärjää nälkäinenkin!

Suurimman yksittäisen yllätyksen tuottivat salaattit. Ne olivat valtavia, monipuolisia ja herkullisia, ja niitä oli aivan kaikkialla. Jopa pihviravintolaksi itseään mainostavan ravitsemusliikkeen ruokalistalta löytyi kymmenen tuhdin salaattiannoksen valikoima! Ja millaisia ne olivatkaan! Niissä ei säästelty aineksia, vaan ne oli koottu kaikkien mahdollisten kasvisien iloisiksi kimaroiksi. Höysteenä löytyi halukaille kinkkua, juustoa paistettuna tai luonnontilassa, meren eläviä muodossa jos toisessa. Jopa paloiteltua pihviä. Ainekset olivat tuoreita ja kastikkeena eteläeurooppalaiseen tapaan vain loraus viinietikkaa ja oliiviöljyä.

Ensimmäisen kerran elämässään Kasvissyöjä havaitsi olevansa pöytäseurueen kadehdittu jäsen. Moni vannoutunut lihansyöjä kyllästyi katselemaan vierestä kuola valuen ja valitsi kesähelteellä salaatin. Eikä toisesta jäänyt nälkäiseksi! Prahassa Kasvissyöjä näki senkin ihmeen, että parimetrinen satakiloinen herrahenkilö ähkäisee

puolessa välissä salaattiannosta, ettei kykene ottamaan enää murentakaan.

Kasvissyöjä tunsu tulleen kotiin. Eläköön Praha - kasvissyöjien paratiisi!

Kasvissyöjän Praha kolmannella vuosituhatluvalla

Niin, Prahassa ei vaativinkaan kasvissyöjä enää näe nälkää tai edes tarvitse yletöntä joustoa asenteisiinsa. Prahassa, ravintoloiden luvatussa kaupungissa, jokainen löytää nykyään etsimänsä: oluen ystävä lukuisat eri tasoiset oluttupansa, viininharrastaja trendikkäät viiniravintolat, etnisten ruokien rakastajat monipuolisen valikoiman maailman makuja ja kasvissyöjä maittavat annokset jokaiseen nälkään ja mieliteeseen. Edes kielitaito ei ole esteenä, sillä yhä useammasta ravintolasta ruokalista löytyy vierailijalle kielillä, joskus jopa suomeksi.

On vain osattava ruokalistojen kieltä. *Bezmasá jídla* tarkoittaa lihatonta ruokaa eli muuta kuin punaista lihaa. Tällaiselta listalta murkinaa etsiessään saattaa siis törmätä niin kalaan, maitotuotteisiin kuin siipikarjaankin. *Vegetariánská jídla* puolestaan sisältää puhtaammin kasvispainotteisia ruokia eli salaatteja, vihanneslautasia, risottoja ja pastaa. Silti niidenkin joukossa voi törmätä esimerkiksi juustoruokiin.

Prahan ravintoloiden kasvisruokatarjonta on niin runsasta, ettei varsinaisia kasvisravintoloita ole tarvis etsiä. Jos kuitenkin sellaista haluaa kokeilla, on mainio tuttavuus yökerho Radost FX:n ra-

vintola *Londýnská*-kadulla Kansallismuseon ja *I. P. Pavlova*-aukion välissä. Se tarjoaa kansainväliseen gourmet-tyyliin valmistettuja melko hinnakkaita annoksia. Pikkurahalla sen sijaan saa maistuvia kasvisaterioita *Národní třída*-kadun perinteikkäältä *Louvre*sta.

Meitä kasvissyöjiä on kovin monenlaisia. Yksi syö kalaa, toinen kanaa, kolmas maitotuotteita ja munia ja neljäs sitten ai-

noastaan kotimaassa tuotettuja kasviksia. Näistä vain viimeksi mainitulla on vaikeuksia löytää maistavaa ruokaa Prahasta. Muita kehoitan ennakkoluulottomasti tutustumaan ravintoloiden ruokalistoihin ja kokeilemaan uutta. Näin alkajaisiksi voi vaikka suunnata omaan keittiöön kokeilemaan viereisen sivun perinteisiä tšekki reseptejä. *Dobrou chut'!* Hyvää ruokahalua!

Sirpa Seppälä

JOITAKIN RUOKARESEPTEJÄ HERKUTTELIJOILLE:

BRAMBORÁK (perunalätty)

6 suurta perunaa, 1 lasi maitoa, 1-2 munaa, 3 raastettua valkosipulinkynttä, 1 tasainen lusikallinen hienonnettua meira-

mia, veitsenkärjellinen pippuria, 1 täysi lusikallinen suolaa, 6 lusikallista karkeita vehnäjauhoja, rasvaa paistamiseen.

Raasta pestyt ja kuoritut perunat ja purista neste pois. Kaada päälle kuuma maito ja anna imeytyä. Tee suolasta, valkosipulista, meiramista, pippurista, munista ja jauhoista seos ja lisää peruna-maitoseokseen. Valuta rasva kuumalle pannulle ja paista ilman kantta, jotta lätyt paistuvat läpikotaisin.

Tarjota perunalätyt lisäkkeenä tai syö sellaisenaan. Maistuvat myös kylmänä!

Suomalainen vinkki: maistuu erinomaiselta tuoreen salaatin, puolukka- tai karpalosurvoksen kera.

SMAŽENÝ KVĚTÁK (leivitetty kukkakaali)

1 suuri kukkakaali, suolaa, kärkeita vehnäjauhoja, 2 – 3 muna, korppujauhoja, öljyä paistamiseen.

Pilko kukkakaali suurehkoiksi paloiksi ja keitä se puolipehmeäksi suolalla maustetussa vedessä. Ota jauhot ja korppujauho valmiiksi esille leivitystä varten. Riko munat veteen tai maitoon ja mausta suolalla. Kas-ta keitetyt kukkakaalinpalat ensin vehnäjauhoon, sitten muna-seokseen ja viimeiseksi korppujauhoon. Paista pannulla. Tarjota lisäkkeenä keitettyjä perunoita.

Suomalainen kommentti: tšekkiläinen kesäruoka, joka maistuu mainiolta uusien perunoiden kanssa.

TĚSTOVINY SE ŠPENÁTEM (pinaattipasta)

350 g mitä hyvänsä pastaa, 1/2 kg tuoretta pinaattia (myös pakastettu käy), 2 lusikallista voita tai öljyä, sipuli, 2 – 3 puristet-

tua valkosipulinkynttä, suolaa, pippuria.

Kuullota pilkottu sipuli öljyssä, lisää valkosipuli ja pinaatti ja anna hautua. Lisää pippuri ja suola ja kaada keitetyn pastan päälle.

Suomalainen kommentti: pinaattiruokat ovat erittäin tavallisia Tšekissä ja siellä niistä todella osataan tehdä herkullisia.

Tšekkiläinen kommentti: NAMMMMMM!

NUDLE S MÁKEM (unikkopasta)

Paketillinen nauhapastaa, jauhettua unikkoa, puuterisokeria, voita valeluun.

Keitä pasta suolavedessä, valuta ja valele voilla. Sekoita unikko sokeriin ja sekoita pastaan. Valmiin annoksen voi vielä kevyesti valella rasvalla.

Suomalainen kommentti: unikko on yksi yleisimmistä Tšekissä käytettävistä mausteista.

NUDLE S TVAROHEM (rahkapasta)

Paketillinen nauhapastaa, rahkaa, puuterisokeria, voita valeluun.

Toimi, kuten yllä. Käytä unikon sijasta rahkaa.

Suomalainen kommentti: rahkaa käytetään tšekkiläisessä keittiössä sekä makeisiin että suolaisiin ruokiin.

SÝROVÉ LÍVANCE (juusto-ohukaiset)

1/4 litraa maitoa, 2 muna, 4 lusikallista juustoraastetta, 1/2 teelusikallista leivinjauhetta, puo-

likarkeitaa jauhoja tarpeen mukaan, suolaa, voita tai öljyä paistamiseen, juustoraastetta päälle ripoteltavaksi.

Mausta maito suolalla ja lisää keltuaiset, juustoraaste, leivinjauhe-jauhoseos. Sekoita ja anna seistä hetki. Vatkaa sillä aikaa valkuaiset kuohkeaksi vaahdoksi ja sekoita se kevyesti vatkaamalla taikinaan. Valuta pannulle ja paista. Ripottele valmiiden ohukaisten päälle juustoraastetta. Lisäkkeenä voi tarjota höyrystettyjä vihanneksia.

Suomalainen kommentti: erilaiset suolaiset ja makeat ohukaiset ovat myös hyvin tyypillisiä tšekkiruokia.

RÝŽE ZAPEČENÁ SE ŠVESTKAMI (luumu-riisikiusaus)

200 – 240 g riisiä, 100 g sokeria, kanelia, 50 g voita, tasainen teelusikallinen suolaa, n. 1/2 kg hienonnettua tai paloiteltua luumuja, 1/2 litraa maitoa valeluun.

Keitä riisi suolavedessä, yli-kypsyminen ei haittaa. Laita osa riisistä voideltuun uunivuokaan ja aseta päälle kerros luumuja. Sirottele päälle sokeria ja kanelia. Peitä ne uudella riisikerroksella ja toista, kunnes kaikki ainekset on käytetty. Aseta päällimmäiseksi kerros riisiä. Valele maidolla ja laita päälle voinokareita. Paista uunissa noin 1/2 tuntia. Luumujen sijasta voidaan käyttää lohkontua omenaa.

Suomalainen kommentti: luumua siis käytetään Tšekissä muuhunkin kuin slivovicen valmistamiseen!

Sirpa Seppälä

TŠEKin KIELEN OPISKELU KIINNOSTAA

Suomi – Tšekki -seura ry. on viime vuosina panostanut yhä enenevässä määrin tšekin kielen opetukseen. Kielikursseja on järjestetty mahdollisuuksien ja kiinnostuksen mukaan 2-3 vuodessa. Parhailleen on käynnissä peruskurssi ja syksyn kuluessa käynnistyy myös jatkokurssi.

Tänä syksynä kielen suosio on todella päässyt yllättämään kurssien järjestäjät. Kyselyitä kursseista on tullut kymmeniä ja 13 innokasta opiskelijaa on aloittanut opiskelun peruskursseilla. Kiinnostusta seuran järjestämiin kursseihin on lisännyt se, ettei kuluvan lukukauden aikana koko eteläisessä Suomessa ole

muuta mahdollisuutta kielen perusteiden opiskeluun.

Peruskurssin opiskelijoiden taso ja tavoitteet ovat mitä moninaisimmat. Mukana on niin pitkälle edistyneitä kertaajia, kuin ensi kertaa tšekin kielen ääntäsiin tutustuvia aloittelijoita. Aito kiinnostus kieleen ja kulttuuriin kuitenkin yhdistää opiskelijoita, ja sopivan kokoinen opetusryhmä antaa mahdollisuudet yksilöllisiin ja oman taitotason mukaisiin haasteisiin kielen perusteiden kertaamisen ohessa.

Myös motiivit kielen opiskeluun vaihtelevat. Kurssilaisille tehdyn opiskelijakyselyn mukaan

syinä kielen opiskeluun ovat aiempi asuminen tai lyhytaikainen vaihto-opiskelu maassa, tšekkiläinen poikaystävä / puoliso ja äitipuoli, omat tai perheenjäsenten tšekkiläiset ystävät sekä toistuva Prahaan suuntautuva matkailu.

Kevään kursseista ilmoitamme seuran kotisivuilla joulukuussa.

Toivotamme uudet innokkaat opiskelijat sydämellisesti tervetulleeksi joukkoomme!

Sirpa Seppälä

Miss Maailma 2006

Tšekkiläinen opiskelijatyttö **Tat'ána Kuchařová** on valittu uudeksi Miss Maailmaksi. 18-vuotias vaaleaverikkö on historian ensimmäinen tšekki, joka on saanut Miss Maailma -tittelin. Urheilua harrastava kaunotar on syntynyt Trnavassa, Slovakian puolella, ja varttunut Opočnossa Tšekissä. Kotimaassaan vuoden 2006 Miss Tšekiksi valittu Kuchařová aloitti mallin uransa jo 10-vuotiaana. Sujuvasti englantia taitava Kuchařová opiskelee kielilukiossa, ja aikoo jatkaa yliopistoon, kunhan missivuosi on takanapäin. Kuchařová uskoo missivuoden tuovan mukanaan paljon matkustelua ympäri maailman pääasiassa hyväntekeväisyystarkoituksissa. Talousihmiset puolestaan arvelevat, että tšekkikaunottaren menestys saattaa lisätä Tšekin tunnettua ja arvovaltaa muiden maiden keskuudessa.

Leo Bessonoff

Tšekin vaalit eivät ratkaisseet mitään: hallituskriisi sen kun jatkuu

Tšekissä pidettiin 2 – 3.6.2006 parlamenttivaalit, jossa valittiin alahuoneeseen eli Edustajain huoneeseen 200 uutta kansanedustajaa. (Edustajainhuone = Poslanecká sněmovna Parlamentu, PSP). Pikkuryhmittymillä, joita Tšekissä on samettivallankumouksen jälkeen riittänyt vähän jokaiseen makuun, ei ole asiaa parlamenttiin, sillä puolueiden on ylitettävä 5 prosentin äänikynnys ja vaaliliittojen 10 prosentin. Vaalien tulos oli oikeiston ja vasemmiston tasapeli. Kumpikin sai 100 kansanedustajaa.

Mutta toisin kuin esimerkiksi Itävallassa ja Saksassa - ja monesti myös meillä Suomessa - oikeiston ja vasemmiston pääpuolueet Tšekissä eivät luultavasti vielä pitkään aikaan mahdu samaan hallitukseen. Niin tulehtuneet ovat puoluejohtajien välit. Jopa Ruotsissa konservatiivien ja sosiaalidemokraattien suuri hallituskoalitio voitaisiin ehkä tulevaisuudessa muodostaa helpommin kuin vastaava yhteishallitus Tšekissä. Niinpä maan hallituskriisi on jatkunut nyt jo neljä kuukautta parlamenttivaalien jälkeen. ODS:n johtajan **Mirek Topolánek**in kuukauden ikäinen vähemmistöhallitus hävisi juuri täpärästi äänestyksen luottamuksesta uudessa PSP:ssä ja jätti eronpyyntönsä tasavallan presidentille **Václav Klausille**, joka hyväksyi sen. Se koostui ODS:n jäsenistä ja puolueettomista asiantuntijoista. Presidentti valitti, että kyseessä oli jo neljäs hallitus, jonka eronpyynnön hän on presidenttikaudellaan hyväksynyt. Klaus huomautti, että se on aika paljon. Topolánekkin hallitus jatkaa ainakin muutaman viikon vielä toimitusministeristönä, kunnes uusi hallitus nimitetään, jos sellainen saadaan aikaan.

Topolánekkin kanta

Topolánekkin puolue ODS elättelee toiveita, että ODS-johtoinen hallitus saataisiin vielä kasaan – voittihan puolue vaalit. Sen sijaan pääministeri Topolánek näyttää saaneen tarpeekseen. Hän vetäytyisi mielellään taustalle. Topolánekkin mielestä paras ja nopein tapa avata parlamentaarinen um-

pisolmu olisi pitää uudet vaalit mahdollisimman pian. Epäpoliittinen virkamieshallitus voisi hallita siihen asti.

Ei tällainen Suomessakaan mitään uutta ole. Vastahan 1980-luvulla **Mauno Koiviston** aikana Suomen hallitukset alkoivat pysyä pystyssä kauemmin, jopa koko vaalikauden, eikä vähemmistöhallituksia enää ollut. **Svinhufvudin** presidenttikaudella ja tasavallan päämiehen tukeen täysin nojannut **Kivimäen** vähemmistöhallitus (1932-36) piti ylivoimaista ikäennätystä hallussaan noin puoli vuosisataa. Kivimäen hallituksen parlamentaarinen tuki aikoinaan oli kuitenkin ennätysellisen pieni - se edusti vain liberaalisen edistyspuolueen yhtä siipeä. Kivimäen hallitus kaatui sittemmin parlamentaariseen epäluottamuslauseeseen.

Paroubek ja Klaus

Mutta koskaan ennen hallitus ei itsenäisessä Tšekissä (vuoden 1993 jälkeen) ole kaatunut parlamentin epäluottamuslauseeseen. Nyt ČSSD-johtaja **Jiří Paroubek** karkkyy tilaisuutta jatkaa pääministerinä, jos vain presidentti Václav Klaus hänet siihen nimittäisi. Presidentti ei sitä kyllä ihan hevin tee, varsinkaan kun Klaus on ODS:n perustaja ja nykyinen kunniapuheenjohtaja. Toisaalta, saadakseen jatkokauden presidenttinä Klaus tarvitsee tuen sekä ODS:ltä että ainakin osalta ČSSD:tä, mikäli hän ei halua tukeutua kommunisteihin, jotka edelleen ovat kuitenkin parlamentin kolmanneksi suurin ryhmä.

Meidän kokoomustamme vastaavaa Kansalaisdemokraattinen puolue, ODS (Občanská demokratická strana) saavutti muhkean voiton. Lisäämällä kannatusosuuttaan lähes 11 prosenttiyksikköä vuoden 2002 vaaleista ODS:sta tuli taas maan suurin puolue. Tähänastinen päähallituspuolue sosiaalidemokraatit, ČSSD (Česká strana sociálně demokratická) lisäsi myös hiukan kannatustaan. Mutta se ei vasemmiston kokonaiskannatuksessa kyennyt korvaamaan kommunistien, KSČM (Komunistická strana Čech a Moravy) lähes kuuden prosenttiyksikön tappiota. Tosin kommunistien kanssa ku-

kaan ei samettivallankumouksen jälkeen olisi edes lähtenyt hallitukseen, vaikka KSČM lienee Kyproksen AKEL-puolueen ohella edelleen EU:n voimakain kommunistipuolue. Lähes 42 vuotta proletaariaatin puoluediktatuuria on ollut sellainen rasite, etteivät kommunistit siitä Tšekissäkään vielä vuosikymmeniin pääse. Sen sijaan heidän passiivinen tukensa on aina kelvannut tarvittaessa, jotta kulloinenkin ČSSD-johtoinen hallitus olisi selvinnyt kunnialla luottamuslauseäänestyksistä. Sosiaalidemokraattien äskeiset hallituskumppanit, kristillisdemokraatit KDU, jotka jo useita vuosia sitten yhdistyivät perinteikkään katolisen kansanpuolueen ČSL kanssa, menettivät kannatuksestaan puolet vuoden 2002 vaaleihin verrattuna. Uutena puolueena parlamenttiin pääsivät vihreät, SZ (Strana zelených). Mutta toisin kuin esimerkiksi Saksassa ja Ruotsissa, Tšekin vihreiden parlamenttiryhmä kuuluu selvästi oikeistoon, koska puoluejohtaja **Bursík** sulki vasemmistolaiset ehdokkaat pois listoilta vähän ennen vaaleja. Lokakuun lopulla valittiin ylähuoneeseen eli senaattiin kolmannes uusia senaattoreita (27/81:sta) ja ODS vahvistui entisestään.

Alahuone ratkaisee

Alahuoneen PSP:n, vaalit ovat kuitenkin ratkaisevat. Niiden perusteella muodostetaan hallitus. Senaattia voi lähinnä pitää edellisen presidentin **Václav Havelin** kunnianosoituksena Tšekkoslovakian ensimmäiselle tasavallalle (1918-38), jossa kaksikamarinen parlamentti jakautui niin ikään senaattiin ja edustajainhuoneeseen. Juuri Havel presidenttikaudellaan vaati senaatin herättämistä uudelleen henkiin parlamentin ylähuoneena. Toisen maailmansodan jälkeisessä Tšekkoslovakiassa senaattia ei ollut. Sodan jälkeen ja kommunistien yksinvallan ensimmäiset 20 vuotta kansalliskokous oli yksikamarinen. Vuodesta 1969 lähtien Tšekkoslovakian jakautumiseen saakka 1992 liittovaltiolla oli yhtenäinen liittokamari ja kansallisuuksien kamari. Lisäksi Tšekin ja Slovakian osatasa-arvoilla oli vuosina 1969-1992 omat parlamenttinsa ja hallituksensa. Tšekien ja slovakien liittovaltion perustaminen olikin vuoden 1968 Prahan kevään ainoa pysyvämmäksi jäänyt saavutus.

Senaatti osallistuu kuitenkin tasavallan presidentinvaaliin. Vaalin toimittavat kummatkin kamarit. Vanhan Tšekkoslovakian perinteitä jatkaen parlamentti valitsee myös Tšekin presidentin. Lisäksi senaatilla on väliaikainen veto-oikeus. Tšekkiläinen

erikoisuus on se, että tasavallan presidentin ja senaattorin on oltava vähintään 40-vuotiaita, kun taas edustajainhuoneen vaalikelpoisuuteen riittää normaali täysi-ikäisyys eli 18 vuotta. Äänioikeus kumpankin kamariin on 18-vuotiailla ja sitä vanhemmilla. Mutta kansalaiset ovat yleensä osallistuneet senaatin vaaleihin hyvin passiivisesti, mikä kyseenalaistaa koko elimen legitimitietin. ODS on saanut yleensä kannattajansa parhaiten liikkeelle, ja hallitsee senaattia jokseenkin suvereenisti.

Kesäkuun vaalit

Viime kesäkuun edustajainhuoneen PSP:n vaalien äänestysaktiivisuus kasvoi jonkin verran edellisistä, vuoden 2002 PSP:n vaaleista. Vuoden 2006 vaaleissa lähes 64,5 prosenttia äänioikeutetuista käytti oikeuttaan, kun neljä vuotta aikaisemmin äänestysaktiivisuus jäi 58 prosenttiin. Saattaa olla, että ennätyksellinen raju ja häikäilemätön vaalitaistelu lisäsi jonkin verran kansalaisten halua sanoa mielipiteensä, vaikka pettymys poliitikkoihin sitten vuoden 1989 samettivallankumouksen jälkeisen lyhyen euforian ajan onkin ilmeisen yleistä. Mutta Tšekin äänestäjät ovat silti melko passiivisia. Osallistumisprosentti maassa on paljon pienempi kuin Ruotsin lähes säännönmukainen 80-prosenttinen äänestysaktiivisuus. Onko Tšekin parlamentaarinen demokratia siten vähemmän legitiimi kuin Ruotsin ja muiden Skandinavian maiden? Suomella ei tosin ole varaa kehua omalla korkealla legitimitetillään, koska suomalaisten nykyinen äänestysaktiivisuus on paljon lähempänä tšekkejä kuin ruotsalaisia. Yksi selitys Tšekin alhaiseen äänestyshalukuuteen saattaa olla myös, että välittömästi sodan jälkeen äänestäminen oli Tšekkoslovakiassa pakollista, samoin kuin Sveitsissä, ja kommunistivallan aikana oli käytävä äänestämässä 99-prosenttisesti hallitsevan KSČ:n esittämiä Kansallisen rintaman ehdokkaita. Kun nykyisin ei kukaan enää pakota, äänestämättä jättäminen saattaa siis joistakin tuntua vielä ylellisyydeltä.

ODS, ČSSD ja kommunistit

Kesäkuun 2006 edustajainhuoneen PSP:n vaaleissa ODS sai lähes 1,9 miljoonaa ääntä ja 35,4 prosenttia annetuista äänistä. Vuoteen 2002 verrattuna puolue sai 725 500 ääntä lisää eli suunnilleen yhtä paljon kuin Helsingissä ja Turussa yhteensä on asukkaita. ODS

sai kaikkiaan 81 edustajaa eli 23 lisäpaikkaa. ČSSD sai yli 1,7 miljoonaa ääntä ja 32,3 prosenttia äänistä. Myös ČSSD kasvatti kannatustaan 388 548 äänellä, ja sai 74 paikkaa. Sosiaalidemokraattien parlamenttiryhmä kasvoi siis 4 edustajalla. Mutta se ei riittänyt takaamaan pääministeri Paroubekille jatkoa, koska kilpailija voitti niin paljon enemmän.

Kommunistien KSČM sai tällä kertaa vain vähän yli 685 000 ääntä ja 12,8 prosenttia äänistä sekä 26 edustajaa. Se menetti lähes 200 000 ääntä vuoteen 2002 verrattuna, vaikka äänestysaktiivisuus kasvoi edellisistä vaaleista. Niinpä KSČM:n parlamenttiryhmä supistui huomattavasti 41:stä jäsenestä 26:een. Saattaa olla, että osa kommunistien aikaisemmista kannattajista siirsi varmuuden vuoksi kannatuksensa sosiaalidemokraateille ODS:n voiton estämiseksi.

Kristillisdemokraatit-kansanpuolue ja vihreät

Kristillisdemokraattien ja kansanpuolueen KDU-ČSL kannatus putosi vuodesta 2002 vuoteen 2006 lähes puoleen eli noin 386 700 ääneen, vaikka kaikkiaan ääniä siis annettiin vuonna 2006 enemmän kuin neljä vuotta aikaisemmin. Heidän parlamenttiryhmänsä kutistui 31 edustajasta 13:een. Tämä heikensi lisää Paroubekin johtaman hallituskoalition mahdollisuuksia jatkaa tehtävässään. Tšekin vihreät SZ ylittivät nyt ensi kertaa 5 prosentin äänikynnyksen ja pääsivät parlamenttiin lähes 336 500 äänellä, ja saivat 6,3 prosenttia annetuista äänistä. SZ:n parlamenttiryhmä on tosin PSP:n pienin eli vain 6 edustajan joukko. Vihreidenkään kannatus ei siten ollut tarpeeksi suuri, jotta ei-sosialistinen koalition hallitus voitaisiin muodostaa ODS:n, KDU-ČSL:n ja SZ:n voimin.

Prahan vaalipiiri

Vaalipiireittäin tarkasteltuna pääkaupunki Praha näyttäisi olevan kaikkein oikeistolaisinta aluetta. Pääkaupunki on myös suurin vaalipiiri. Kesäkuun 2006 vaaleissa ODS:llä oli Prahassa yli 48 prosentin kannatus, kun taas KSČM:n kannatus oli pääkaupungissa heikoimmillaan eli alle 8 prosenttia. Vihreätkin saivat Prahassa enemmän ääniä kuin kommunistit, eivätkä sosiaalidemokraatitkaan yltäneet pääkaupungissa runsasta 23 prosenttia suurempaan kannatusosuuteen. Sen sijaan Sleesiasa, klassisella hiilikaivosalueella 40 prosenttia äänesti sosiaalidemokraatteja.

Suuret vaalipiirit ratkaisevat

Muuten pääkilpailijoiden ODS:n ja ČSSD:n kannatus jakaantui melko tasaisesti kautta maan. Puolueiden kannatuksen alueellisella jakaumalla voisi olla enemmänkin merkitystä, mikäli senaatin vaalit herättäisivät yhtä paljon mielenkiintoa kuin PSP:n. Senaattorithan valitaan vaalipiireittäin enemmistövaaleilla. Niinpä edustajainhuoneen vaalit olisivat saattaneet toimia vaaliennusteena senaatin vaaleille. Äänestämättä jättävät ovat luultavasti enimmäkseen ČSSD:n kannattajia, kuten aiemminkin senaatin vaaleissa. Sitä paitsi nythän valittiin vain kolmasosa senaattoreista.

Senaatin vaaleista poiketen PSP:n vaaleissa on, kuten Suomenkin eduskuntavaaleissa, tärkeintä menestyä suurissa vaalipiireissä. On tietysti oikeudenmukaista, että alueet ovat edustettuina parlamentissa sen mukaan, kun niissä on äänioikeutettuja tai asukkaita. Mutta toisaalta se saattaa johtaa siihen, että syrjäseutuja laiminlyödään, ellei jollakin suurpuolueella ole niissä selvästi hegemonista asemaa, kuten Suomen Keskustalla on etenkin Itä- ja Pohjois-Suomessa. Tšekin parlamentin alahuoneen vaaleissa annettujen äänten perusteella, varsinkin Karlovy Varyn ja Pardubicen kaupungit ympäristöineen ja Vysočinan ylänköalueet, ovat pieniä vaalipiirejä. Mutta ODS:llä ja ČSSD:llä oli niissäkin melko vankka kannatus. Nämä kaksi kilpailevaa valtapuoluetta olivat ylivoimaisia muihin verrattuina myös pienissä vaalipiireissä.

Kommunistit näivettymässä

Ehkä kommunisteilla oli nyt käydyissä vaaleissa kuitenkin suhteellisesti hiukan suurempi kannatus pienissä vaalipiireissä kuin suuremmissa. Kommunistit ovat kuitenkin kutistuneet korkeintaan keski-suureksi puolueeksi 26 kansanedustajallaan. Vielä ei voida sanoa, onko KSČM:n alamäki pysyvää vai ei. Joka tapauksessa sen asema on jokseenkin sama kuin sen edeltäjän KSČ:n oli Tšekkoslovakian ensimmäisessä tasavallassa maailmansotien välisenä aikana. Myös KSČ oli tuolloin keskisuuri parlamenttipuolue, jota ei kuitenkaan koskaan päästetty hallitukseen, mutta jonka tukea toisinaan tarvittiin äärioikeistoa vastaan. Tosin nykyisessä Tšekissä ei ole enää äärioikeistolaisia parlamenttipuolueita, kun Republikaanipuolue menetti aikoinaan suurimman osan kannatuksestaan.

Kommunistien kannalta koettu takaisku lienee ollut symbolisestikin melko kipeä. Jokseenkin tark-

kaan 60 vuotta aikaisemmin, toukokuun lopussa 1946 Tšekkoslovakiassa pidettiin ensimmäiset sodanjälkeiset vaalit, jotka tuottivat kommunisteille kiistattoman voiton ja 38 prosenttia äänistä. Vaalit olivat viimeiset suhteellisen vapaat seuraaviin 44 vuoteen. Silloisissa tšekkiläisissä provinseissa eli varsinaisessa Böömissä kommunistien kannatus oli peräti 43 prosenttia. Tosin varsinainen oikeisto oli tuolloin suljettu vaaleista, mutta kommunistien vastustajat saattoivat vielä vuonna 1946 kanavoida protestinsa Kansallisen sosialistipuolueen ČSNS:n kautta, joka olikin siihen aikaan maan toiseksi suurin puolue. Kommunistit luonnollisesti murskasivat sen otettuaan vallan helmikuussa 1948, vangitsivat vanhan johtajiston ja muunsivat sen sosialistiseksi apupuolueeksi. Yksi sen johtajista **Milada Horáková** oli luultavasti tunnetuin teloitettu nainen 1950-luvun alun puhdistuksissa. Mutta ČSNS:n suora poliittinen perillinen ČSNS on vieläkin olemassa. Tosin sen kannatus kesäkuun 2006 vaaleissa oli käytännössä olematon – vain pari promillea.

Nykyinen poliittinen tilanne

Suurpoliittiset olot olivat 60 vuotta sitten kuitenkin täysin erilaiset. Neuvostoliiton voitto Hitlerin Saksasta kohotti kommunistien arvovaltaa Euroopassa korkeimmalleen. Mutta kylmän sodan päätyttyä Neuvostoliiton tappioon ja kommunistihallitusten kaaduttua myös kommunistien arvovalta romahhti. Nykyisen Euroopan johtavat voimat ovat maltillinen konservatismi ja liberaalinen sosiaalidemokratia, jotka useissa EU:n jäsenmaissa ovat pystyneet jopa hallitusyhteistyöhön. Kommunisteilla ei ole nykyisin enää sanansijaa. Varsinkin Keski- ja Itä-Euroopassa useimmat heistä ovat nyttemmin ryhtyneet sosiaalidemokraateiksi.

Mutta Ruotsissa ja Tšekissä sosiaalidemokraatit ja konservatiivit ovat kilpailijoita, jotka eivät suostu yhteistyöhön keskenään. Koska ČSSD ei mahdu samaan hallitukseen ODS:n kanssa, ČSSD:n on pakko enemmän tai vähemmän tukeutua kommunisteihin päästäkseen valtaan siinäkin tapauksessa, että vihreät tai kristillisdemokraatit suostuivat heidän kanssaan yhteistyöhön. ODS sen sijaan tuskin suostuisi hyväksymään edes kommunistien passiivista tukea, mikäli sen muuten onnistuisi muodostaa hallitus vihreiden ja kristillisdemokraattien kanssa. Toisaalta Klaus aikoinaan pääsi presidentiksi osittain myös kommunistien ansios-

ta, jotka suostuivat äänestämään häntä presidentinvaalien jouduttua muuten umpikujaan.

Likainen vaalikampanja

Parlamentin alahuoneen vaaleja edeltänyt poikkeuksellisen likainen kampanjointi, poliittisten johtajien molemminpuoliset henkilökohtaiset loukkaukset ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittynyt väkivaltaisuus johtivat siis umpikujaan, vaikka valitsijat sinänsä äänestivätkin järkevästi enimmäkseen vain niitä puolueita, jotka ylipäänsä voivat saada edustajia parlamenttiin. Tšekin kansa piti siis taas kerran päänsä kylmänä poliitikkojensa loanheitosta huolimatta, kuten se on usein aikaisemminkin historiansa aikana tehnyt.

Tosin monet ovat tulkinneet tšekien kylmähermoisuuden myös tavaksi seurata ensin passiivisena syrjästä, kuka voittaa, ja sen jälkeen seurata voittajaa hyötyäkseen uusista vallanpitäjistä mahdollisimman paljon. Tästä syystä monet tekivät natsimiehityksen aikana töitä Saksan varusteluteollisuudessa, ja saivat verraten hyvää palkkaa. Se ei estänyt heitä varmuuden vuoksi pitämästä samaan aikaan yhteyttä maanalaiseen vastarintaliikkeeseen. Samasta syystä kommunistipuolueen jäsenmäärä alkoi kasvaa räjähdysmäisesti, kun kävi selväksi, että KSČ nousee yksinvaltaan. Monista entisistä saksalaisten yhteistoimintamiehistäkin tuli äkkiä kommunisteja. Kun samettivallankumous oli päässyt voitolle joulukuussa 1989, joukkopako kommunistisesta puolueesta alkoi heti.

Yleensä tšekeillä on taito selviytyä mullistuksista oivallisesti, ja sopeutua uusiin oloihin joustavasti. Niinpä puolalaisiin ja unkarilaisiin verrattuna tšekit, ja suuressa määrin myös slovakit näyttävät historiansa valossa reagoivan kriiseihin ja muutoksiin naapureitaan paljon maltillisemmin. Pääministerin jääminen kiinni kaunisteluista ja valehtelemisestä ei varmaankaan Prahassa olisi saanut ketään kaduille, kuten Budapestissa. Mutta poliittisen järjestelmän kriisi tuskin rajoittuu Puolaan, Tšekiin, Slovakiaan tai Unkariin. Se lienee josain määrin yleiseurooppalainen. Rehellinen huippupoliitikko on outo lintu muuallakin kuin entisissä Neuvostoliiton liittolaismaissa.

Heikki Larmola

Kommunismi matkailunähtävyytenä

Aika kuluu, ja ennen kuin huomaammekaan, on nykyhetkestä tullut historiaa. Museovieras muuttuu museoesineeksi katsellessaan vitriineissä omaa menneisyyttään. Tällaisia tunteita herättää satunnaisessa matkailijassa yksi Prahan mielenkiintoisimmista nähtävyyksistä, Kommunismien museo.

Ajatus museosta syntyi vuosituhannen vaihteessa Prahan amerikkalaisessa yhteisössä, ja se avattiin 21.12.2001 yksityisin varoin aivan kävelykeskustan ytimessä, *Na Příkopě*-kadun *Savarin*-palatsissa. Keskeinen sijainti onkin tehnyt siitä helpon pistäytymispaikan, jossa voi hetkeksi uppoutua kahtia jakautuneen Euroopan menneeseen todellisuuteen.

Museon näyttelyt on erinomaisesti toteutettu. Punaisten mattojen ja punaisten seinien verhoamassa suuressa huoneistossa kävijä kulkee läpi koko sosialistisen Tšekkoslovakian, alkaen sen syntyyn johtaneista tekijöistä. Eteisaulan seinillä tietoiskut valokuvineen valottavat maan tietä kohti sosialismia. Kansantajuisesti, loogisesti ja historian faktoja seuraten kerrotaan itsenäistymisestä Itävalta-Unkarista vuonna 1918, ns. Ensimmäisestä tasavallasta eli presidentti **T. G. Masarykin** liberaalista kaudesta 1919 - 1935 sekä toisesta maailmansodasta natsimiehityksineen, Tšekkoslovakian hajottamisineen ja neuvostojoukkojen johdolla tapahtuneine miehitysvallan päättymisineen 8.5.1945.

Näiden perustietojen jälkeen kävijä onkin valmis siirtymään sosialistisen Tšekkoslovakian arkeen ja juhlaan.

Seuraavissa huoneissa on kiinnostavina, ja josain määrin kronologisesti toisiaan seuraavina kokonaisuuksina esitelty mm. Tšekkoslovakian koululaitos sekä teollisuuden, maatalouden, teknologian ja urheilun hyvät ja huonot saavutukset – unohtamatta nykynäkökulmasta hieman hymyilyttäviäkin yksityiskohtia, kuten **Stalinin** valtavan muistomerkin massiivisia rakennus- ja räjäytysoperaatioita Letnán kentällä tai kansalaisille järjestettyjä suojautumisharjoituksia mahdollisten kemiallisilla aseilla toteutettavien hyökkäysten varalta. Omat näyttelyosastonsa ovat saaneet myös tšekkiläinen valuuttakauppa *Tuzex*, propagandajulisteet sekä muutamat arat aiheet, kuten salainen poliisi ja romaniväestön pakotasuttaminen lähiöihin.

Näyttelyn puolivälin hauskoina kevennyksinä sinänsä vakavan asian lomassa toimivat nostalgiset näyttelyesineet, kuten vaikkapa monen suomalais-

sen kävijän sydäntä sykhdyttänyt Java-moottoripyörä.

Näyttelyn loppuosa on jälleen omistettu historian faktoille. Omina kokonaisuuksinaan on tietoiskun omaisesti käsitelty 1960-luvun Prahan keväänäkin tunnettu ihmiskasvoisen sosialismin kausi, vuoden 1968 Varsovan liiton joukkojen miehitys taustoineen sekä siitä alkanut kovaotteinen normalisoinnin kausi. Suomalaisen näyttelyvieraan sydäntä sykhdyttää Helsingin vuoden 1975 ETYK-kokouksen käsitteleminen lähtölaukauksena kohti vähittäistä sosialismin romahtamista.

Samettivallankumoukseen kävijä perehtyy tauotta pyörivän, 20 minuuttia kestävän dokumenttielokuvan avulla. Se vie katsojan koskettavasti marraskuun 1989 tapahtumien keskelle, ja jättää jälkeensä miettelään olon.

Kommunismien museo on ammattitaitoisesti ja asiaan paneutuen toteutettu sukellus lähihistoriaan, sen syihin ja seurauksiin sekä arkiseen elämään eräässä yhteiskunnassa. Erityisesti kävijää viehättää kiihkoton ja historiaa kansantajuisesta ote arkoihinkin aiheisiin. Taannoisten paikallisten keskustelukumppanien pelko ”kommunismien julmuuksien museosta” on turha. Näyttely ei suuretele eikä mäsäile. Mutta ei myöskään pienentele. Se esittelee sosialistisen Tšekkoslovakian niin monipuolisesti kuin muutamassa huoneessa on mahdollista: jostakin johtuvana ja johonkin johtaneena poliittiseen ideologiaan perustuvana yhteiskuntana, jossa suurten ja dramaattistenkin tapahtumien keskellä ihmiset elivät arkeaan, olematta sen onnellisempia tai onnettomampia kuin missään muuallakaan.

Suosittelen lämpimästi vierailua Kommunismien museossa kaikille, joita aihe koskettaa tai vain kiinnostaa. Nuoremmille sukupolville se kertoo ajasta ja yhteiskunnasta, jota ei enää ole. Tšekkiläisiin perheisiin avioituneille tai avioituville se valottaa maailmaa, joka väkisinkin vaikuttaa omiin läheisiin. Maahan työn vuoksi matkustaville se avaa liike- ja yhteistyökumppanien ajatus- ja kokemusmaailmaa. Sosialismin tavalla tai toisella kokeneet taas voivat elää uudelleen menneitä aikoja. Yhtä kaikki: lähihistoriaan kurkistaminen on aina herättävä kokemus.

Alkajaisiksi voi vaikkapa käydä virtuaalikierroksella museon osoitteessa:

www.museumofcommunism.cz. Hyvää matkaa!

Sirpa Seppälä

Severská společnost (Pohjola-seuran) vierailu 11.-15.10.2006 Helsingissä sujui onnistuneesti. Vierailuohjelmaan kuului mm. käynti seuran toimistossa. Yhdistykset jatkavat yhteistoimintaa mm. seuran tulevan jäsenmatkan suunnittelun merkeissä.

Seuran hallitus koolla Tšekin suurlähetystössä toukokuussa 2006. Kuvassa vasemmalta oikealle: Marja-Leena Tuuri, Leo Bessonoff, Jari Aula, Blanka Lemmetyinen, Lauri Lapila, Vladimir Kotzy (suurlähettiläs), Kalervo Kattelus, Pirkko Järvinen ja Heikki Larmola. Etualalla on Sirpa Seppälä.

